

Subjekty, institucionální zajištění, účast veřejnosti, právo na informace

JUDr. Jana Tkáčiková, Ph.D.

Subjekty

- **Stát**

- subjekt tvorby práva
- nositel nadaný kompetencemi k zajišťování ochrany životního prostředí
- nositel práv a povinností vyplývajících z norem práva životního prostředí

- **Fyzické a právnické osoby**

- nositelé práv a povinností vyplývajících z norem práva životního prostředí
- nositelé pravomocí delegovaných státem
  - (např. obce, kraje, veřejné strážě)

- **Veřejnost**

Institucionální zajištění

- Moc zákonodárná
- Moc soudní
- Moc výkonná
  - Ústřední orgány státní správy
    - Ministerstvo životního prostředí
    - Ministerstvo zemědělství
    - Ministerstvo zdravotnictví
    - Státní úřad pro jadernou bezpečnost
  - Specializované orgány státní správy
    - S celostátní působností
      - Česká inspekce životního prostředí, Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský, ...
    - S „územní“ působností
      - Krajské hygienické stanice, Správy NP a CHKO
- Územní samosprávné celky
  - Obce, kraje
    - Přenesená a samostatná působnost
- Další subjekty

Formy činnosti

- Normativní právní akty
- Individuální právní akty
  - Rozhodnutí (správní i soudní)
    - Různá terminologie: povolení, souhlasy, ...
  - Jiné
    - Stanoviska, osvědčení, vyjádření
- Veřejnoprávní smlouvy
- Opatření obecné povahy

Veřejnost v právu životního prostředí

- Fyzické a právnické osoby se zájmem na ochraně životního prostředí
- Formy
  - Jednotlivci
  - Neformalizované skupiny
  - Formalizované skupiny
    - Bez právní subjektivity
    - S právní subjektivitou
- Dotčená veřejnost
  - veřejnost,
    - která je - nebo může být – ovlivněna environmentálním rozhodováním, nebo
    - která má na tomto rozhodování určitý zájem;
      - u nevládních organizací podporujících ochranu životního prostředí a splňujících požadavky vnitrostátních právních předpisů předpokládá, že mají na environmentálním rozhodování zájem

Aarhuská úmluva

- Sdělení MZV č. 124/2004 Sb.m.s. Úmluva o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k ochraně ve věcech životního prostředí
- 3 pilíře
  - Přístup k informacím
  - Účast veřejnosti na rozhodování
  - Přístup k právní ochraně

Poskytování informací o životním prostředí

- Ústavně zaručené právo
- Zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí
  - „lex minimis“
- Žadatelé (každá fyzická nebo právnická osoba $\Leftrightarrow$ povinné osoby (viz § 2))
- Způsoby zpřístupňování informací
  - Aktivní a pasivní
- Omezení přístupu k informacím jen ze zákonem stanovených důvodů

Ústavní základy

- Čl. 17 LZPS – svoboda projevu a právo na informace
  - Kategorie „politických“ práv
  - Přímě vykonatelné (a contrario čl. 41 odst. 1 LZPS)
- Čl. 17 odst. 5 LZPS
  - „povinnost orgánů veřejné moci odpovídající subjektivnímu právu jedince na informace“
- Čl. 17 odst. 4 LZPS
  - „ústavní omezení práva na informace“ za stanovených podmínek
- Čl. 35 odst. 2 LZPS - „právo na včasné a úplné informace o stavu životního prostředí a přírodních zdrojů“
  - Kategorie hospodářských, sociálních a kulturních práv
  - Zvláštní ustanovení vůči čl. 17 LZPS
  - Čl. 41 odst. 1 LZPS „vykonatelnost v mezích zákonů, které provádějí“
    - Zákon č. 123/1998 Sb.

Subjekty

- Povinné subjekty
  - Správní úřady a jiné organizační složky státu (nikoliv orgány moci zákonodárné)
  - Orgány územních samosprávných celků (v samostatné i přenesené působnosti)
  - Právnícké a fyzické osoby vykonávající na základě zvláštní právních předpisů v oblasti veřejné správy působnost vztahující se přímo nebo nepřímo k životnímu prostředí
  - Právnícké osoby založené, zřízené, řízené nebo pověřené subjekty výše uvedenými
  - Fyzické osoby pověřené těmito subjekty poskytující služby, které ovlivňují stav ŽP a jeho složek, a to na základě právních předpisů nebo dohody
- Žadatelé
  - Každá fyzická nebo právnická osoba

Zpřístupňování informací - způsoby

- Na žádost
  - poskytování informací jakoukoliv technicky proveditelnou formou jednotlivým osobám
- Aktivní
  - poskytování informací neurčenému okruhu subjektů bez nutnosti žádat
- Osvěta, vzdělávání a výchova veřejnosti

Pasivní zpřístupnění informací

- Zásada neformálního a operativního zpřístupňování informací a formalizovaného odepření informace
- **Žádost:**
  - ❖ označení žadatele a předmětu žádosti (dostatečná určitost a srozumitelnost)
  - ❖ bez odůvodnění
  - ❖ technicky proveditelná forma
- **Vyřízení žádosti:**
  - ❖ zpřístupnění informace v požadované formě
  - ❖ odmítnutí zpřístupnění ze zákonných důvodů (§ 8)
  - ❖ neposkytnutí informace pro nepříslušnost
    - ❖ Postoupení žádosti příslušnému povinnému subjektu
  - ❖ nečinnost povinného subjektu → presumpce zamítavého rozhodnutí

Lhůty ke zpřístupnění informace

- Ode dne doručení žádosti
  - Bez zbytečného odkladu (čl. 35 odst. 2 LZPS)
  - Nejpozději do 30ti dnů
  - Prodloužení nejvýše do 60ti dnů (výjimečné zvláštní okolnosti) – oznámení žadateli
- 15ti denní lhůta k
  - výzva k doplnění nesrozumitelné nebo neúplné žádosti
  - sdělení údajů umožňující vyhledání a získání požadované informace již zveřejněné
  - sdělení nepříslušnosti

(Ne)vyřízení žádosti

- Nevyhovění žádosti v celém nebo částečném rozsahu
  - Meze správního uvážení dle § 8
    - Výčet důvodů pro neposkytnutí
  - → rozhodnutí o odepření zpřístupnění informace dle SŘ
  - → opravné prostředky dle SŘ, resp. SŘS
    - S výjimkou anonymní žádosti nebo na výzvu nedoplněné žádosti
- Nečinnost povinného subjektu (uplynutí lhůty 30, resp. 60 dnů)
  - → fikce rozhodnutí o odepření zpřístupnění informace
    - → autoremedura
    - → odvolání
    - → žaloba na ochranu pro nečinnosti odvolacího orgánu

Úhrady za zpřístupnění informací

- Úhrada ve výši nákladů spojených s pořízením kopií, opatřením technických nosičů dat a s odesláním informací žadateli
- NE úhrada za vyhledání
- Veřejně přístupný sazebník

Aktivní zpřístupňování informací

- Vlastní ediční a publikační činnost
- Dálkově přístupné elektronické databáze informací vztahující se k působnosti povinných subjektů – příkladný výčet § 10a odst. 5
  - Integrovaný registr znečištění (z.č. 25/2008 Sb.)
- Povinnosti MŽP aktivně zpřístupňovat
  - Metainformace
  - Právní dokumenty
  - CENIA – státní příspěvková organizace – „ČTK životního prostředí“
  - Geoportál
- Zpráva o stavu životního prostředí
  - Analýza stavu a vývoje ŽP
  - Schvaluje a projednává Vláda, projednává Parlament
  - Zveřejnění do 3 měsíců od schválení

Účast veřejnosti na rozhodování

- Účast na
  - rozhodování o povolení pro určitý typ činnosti nebo zařízení
  - přípravě plánů a programů v oblasti životního prostředí
  - přípravě politik v oblasti životního prostředí
  - přípravě právních předpisů
- Formy účasti
  - Jednotlivec
  - Neformální seskupení
    - Shromáždění
  - Formální seskupení
    - Bez právní subjektivity
      - Např. petiční výbor
    - S právní subjektivitou
      - Např. občanské sdružení

Způsoby účasti veřejnosti

- Demontrace
- Petice, stížnosti, podněty
  - Orgány státní správy
  - Veřejný ochránce práv
- Občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti, politické strany a hnutí
- Právo volit a být volen, místní referendum
- Účast ve správních procesech
  - Správní a jiná řízení
    - Konzultativní účast
      - Připomínky
    - Účastenství
      - Námitky
- Účast v soudních procesech
- Výkon vlastnického práva, uzavírání smluv
- Institucionalizované zapojení
  - Veřejné strážce, autorizované osoby

Účast veřejnosti ve správních a jiných procesech

- Správní řízení
  - Účastníci řízení dle správní řádu, nestanoví-li zvláštní zákon jinak
    - další dotčené osoby, pokud mohou být rozhodnutím přímo dotčeny ve svých právech nebo povinnostech
- Řízení o vydání integrovaného povolení
  - Účastníci řízení
    - občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti, zaměstnavatelské svazy nebo hospodářské komory, jejichž předmětem činnosti je prosazování a ochrana profesních zájmů nebo veřejných zájmů podle zvláštních právních předpisů
  - Konzultativní účast
    - každý může zaslat vyjádření
- Vodoprávní řízení
  - Účast občanských sdružení
    - § 115 odst. 7 zákona o vodách
- Správní řízení, při nichž mohou být dotčeny zájmy ochrany přírody a krajiny
  - § 70 odst. 2 a 3 zákona č. 114/1992 Sb.
  - Účast občanských sdružení, jejichž hlavním posláním podle stanov je ochrana přírody a krajiny
    - Nejen řízení podle zákona o ochraně přírody a krajiny, ale i řízení podle jiných právních předpisů v případě dotčení zájmů ochrany přírody a krajiny

Účast veřejnosti ve správních a jiných procesech

- Řízení podle stavebního zákona
  - Územní plánování
    - Konzultativní účast
      - Každý může podat připomínky při pořizování dokumentů územního plánování
    - Námitky
      - Dotčení vlastníci
      - Zástupce veřejnosti
        - Osoba zmocněná k uplatňování věcně shodné připomínky stanoveným počtem občanů
  - Územní řízení
    - Účastníci
      - Dotčení vlastníci a osoby oprávněné z jiných věcných práv
      - Osoby, o kterých tak stanoví zvláštní zákon - občanská sdružení
        - dle § 70 zákona č. 114/1992 Sb.
        - dle § 23 odst. 2 zákona č. 100/2001 Sb.
    - Konzultativní účast
      - Každý může podat připomínky
  - Stavební řízení
    - Rozsudek NSS 5 As 41/2009 – 91
      - § 70 zákona č. 114/1992 Sb. jako lex specialis ve vztahu k § 109 stavebního zákon
- Posuzování vlivů na životní prostředí
  - Konzultativní účast veřejnosti

Přístup k právní ochraně

- Možnost napadat správní akty či opomenutí správních úřadů i soukromých osob u nezávislého a nestranného orgánu
  - Soudní ochrana v ČR
    - Správní soudnictví
      - Žaloba proti rozhodnutí správního orgánu
      - Ochrana proti nečinnosti správního orgánu
      - Ochrana před nezákonným zásahem, pokynem nebo donucením správního orgánu
      - Návrh na zrušení opatření obecné povahy nebo jeho částí
    - Možné problémy
      - Lhůty, odkladný účinek, aktivní legitimace, vyčerpání opravných prostředků,...
  - Další soudní ochrana
    - Civilní soudnictví
      - § 127 a 420 OZ
    - Ústavní soud
      - Ústavní stížnost
    - Soudní dvůr EU
    - Evropský soud pro lidská práva